

zástupce smluvních organizací zaměstnanec-
kých a zaměstnavatelských, aby s nimi žádost
zaměstnavatelů projednal a pokusil se o do-
hodu. Řízení před okresním úřadem a jeho
rozhodnutí bude se tedy opíratí o spolupráci
nejpovolavějších znalců, kteří jsou s poměry
v dotýcném závodě plně obeznámeni. Bude
velmi záležeti na tom, aby tito činitelé svých
odborných znalostí a zkušeností během jed-
nání použili a přispěli k vhodnému rozhodnutí
úřadu.

Je třeba zvláště zdůrazniti, že nelze pravdě-
podobně očekávat, že by hlavní význam vládního
nařízení spočíval v tom, že státní správa
může o žádosti zaměstnavatelů rozhod-
nouti, jako spíše o tom, že má možnost jed-
nati o dohodu a během řízení skutečně o
povaze podniku a důvodech, jež k jeho zasta-
vení, po případě omezení provozu mají vésti,
se přesvědčiti. Má-li úřad při posuzování dů-
vodů hromadného propuštění zaměstnanců
bráti zřetel k tomu, aby zaměstnavatel nebyl
zatížen přes míru předepsané péče řádného
obchodníka (§ 2, odst. 1), pak skutečně bude

třeba, aby velmi podrobně o poměrech v zá-
vodě byl uvedenými zástupci zaměstnanců in-
formován. Že v této zprostředkující účasti
státní správy spočívá hlavní smysl osnovy,
vyplývá i z toho, že v případech, kdy zaměst-
navatel zamýšlí zastaviti tovární podnik na
dobu sice delší 14 dnů, ne však více než na
tři měsíce, jest účast okresního úřadu ome-
zena právě jen na pokus o dohodu, která by
předešla zamýšlenému zastavení podniku.

Jestliže tedy smysl vládního nařízení tkví
v tom, že umožňuje státní správě zásah do
jednání o hromadném propuštění zaměst-
nanců, po případě při dočasném zastavení
podniku, a jestliže právě v řízení o těchto žá-
dostech zajišťuje se součinnost odborových
organizací zaměstnaneckých, nelze pochybo-
vati o tom, že vládním nařízením svěřena byla
těmto organizacím velmi důležitá spoluúčast
při řešení významných otázek hospodářských
a výrobních.

V této skutečnosti spočívá také význam vy-
daného vládního nařízení pro zaměstnance.

—dram—

Pojistná povinnost domácích dělníků podle zákona a judikatury.

Zákon z 30. III. 1888, č. 33 ř. z., ve
znění novel z r. 1889, č. 39, a z 20. XI. 1917,
č. 457 ř. z., obsahoval v odst. III, § 3, předpis,
že i podnikatelé, na jejichž příkaz a účet jsou
samoostatní dělníci zaměstnání zhotovová-
ním nebo zpracováváním průmyslových
výrobků ve vlastních dílnách, sami
nebo za spolupůsobení příslušníků vlastní do-
mácnosti, avšak bez (cizích) pomocných pra-
covníků, mohou za souhlasu těchto dělníků
přistoupiti s nimi k nemocenskému pojištění.

Nebudeme se zabývatí zkoumáním, které
osoby měl zákonodárce na mysli při koncepci
odst. III, § 3, t. j., zda domácí výrobce vů-
bec, tedy ty, kdož ve svých dílnách — bytech
— výrobky zhotovují a je pak na vlastní vrub
prodávají, nebo osoby, jež jsou v nesamo-
statném postavení pracují ve svých dílnách
na účet podnikatele (zaměstnavatele). V dal-
ší části tohoto pojednání uvedeme nálezy
správního soudu, z nichž lze seznati směr, jež
správní soud dal této prvotní zákonné úpravě.

O pojistné povinnosti domácích dělníků
mluví už odst. II, § 1, zák. č. 268/1919. Do-
máckým dělníkem je podle tohoto ustanovení
zákona osoba, která není živnostníkem podle
živnostenského řádu a mimo dílnu zaměstna-
vatelovu vykonává na zakázku jednoho nebo
několika zaměstnavatelů živnostenské práce,

a to pravidelně, nikoli pouze příležitostně.

V zákoně č. 221/1924, ve znění zákona čis.
184/1928 (§ 3), je ustanovení, že podle tohoto
zákona jsou pro případ nemoci, invalidity a
stáří povinně pojištěni domácí dělníci, t. j.
osoby, které — nejsouce živnostníky — z po-
volání a nikoli příležitostně vykonávají živ-
nostenské práce na zakázku jednoho nebo ně-
kolika zaměstnavatelů mimo dílnu zaměstna-
vatelovu, a to i tenkrát, byla-li práce při-
dělena zprostředkovateli (skladními mistry a
pod.).

Dosavadní předpis odst. II, § 1, zák. čis.
268/1919 byl paragrafem 3 zákona č. 221/1924,
ve znění zák. č. 184/1928 změněn jedině tím,
že místo „pravidelně“ je nyní „z povolání“. O
významu této změny bude zmínka při citaci
judikatury.

Na základě § 248, odst. VIII, právě uvede-
ného zákona vydala Ústřední sociální pojiš-
ťovna Směrnice, kterými se provádějí jednot-
livá ustanovení zákona o pojištění domácích
dělníků pro případ nemoci, invalidity a stáří.
V odst. I, § 1, Směrnic jsou uvedeny beze změ-
ny pojmové znaky domácího dělníka tak, jak
je určil § 3 zákona. Odst. II, § 1 Směrnic ob-
sahuje doplněk, že domácí dělníkem je i
ten, kdo, ačkoli má živnostenský list, vykoná-
vá bez cizích pracovních pomocníků p ř e v á ž-

ně domácí práci na zakázku jednoho nebo několika zaměstnavatelů a je jinak pouze příležitostně samostatně výdělečně činný.

Nutno ještě uvést § 2, písm. a) zák. čís. 29/1920, podle něhož je domácím dělníkem ten, kdo se zaměstnává výrobou nebo zpracováním zboží mimo provozovnu svých zaměstnavatelů, zpravidla ve svém obydlí, a neprovozuje živnosti podle živnostenského řádu. Dále dlužno upozornit na zásadní ustanovení § 30 téhož zákona, že domácí dělníci nesmějí ve svých bytech nebo v dílnách zaměstnávat pro sebe pomocné dělníky nebo učně.

Ve smyslu pojmových znaků, stanovených uvedenými již zákonnými předpisy, lze rozvrstvit osoby, které dlužno považovat za domácí dělníky, na ty:

1., jež vykonávají domácí práce samy ve svém bytě, ve své dílně nebo v dílně pronajaté; je irrelevantní, kdo dílnu pronajal;

2., o nichž se mluví ad 1 a kterým při domácí práci vypomáhají členové vlastní rodiny;

3., jež mají sice živnostenský list, avšak nejsou v samostatném postavení, nýbrž vykonávají výhradně domácí práce, a to samy, nejvýše za spolupráce členů vlastní rodiny;

4., které jsou živnostníky po rozumu živnostenského řádu, ale vykonávají bez cizích pomocných pracovníků převážně domácí práci a svou živnost pouze příležitostně.

Osoby ad 3 a 4 přestávají být domácími dělníky, jakmile přijmou tovaryše nebo učně.

Všechny tyto osoby podléhají pojistné povinnosti podle zák. ze dne 15. V. 1919, č. 268 Sb. z. a n., č. 221/24, ve znění zák. č. 184/28, a od 1. VI. 1932 podle zvláštních ustanovení Směrnice, vydaných na základě odst. VIII, § 248 posl. cit. zákona.

Z doby před 15. V. 1919 dlužno uvést některé nálezy správního soudu k odst. III. § 3, zákona z 30. III. 1888, č. 33 ř. z., ve znění novel z roku 1889, č. 39 ř. z. a z r. 1917, č. 457 ř. z.

V nálezech z 18. X. 1912, č. 11.319, z 3. VI. 1910, č. 7488A, z 20. III. 1914, č. 2824, z 19. VI. 1904, č. 6504, z 27. XI. 1914, č. 10.403, z 7. V. 1915, č. 3002 a z 4. V. 1916, č. 3400 byly konkretisovány tyto zásady:

Domácí dělník, který dává svou pracovní sílu jedinému podnikateli tak, že zpracovává ve svém bytě pravidelně suroviny a odvádí výrobky za mzdu, je povinně pojištěn podle § 1 cit. zákona jako živnostenský pomocník. Nerozhoduje, že dělník je povinen pracovat pro jediného podnikatele, že domácí práce je pro něho zaměstnáním vedlejším, ani že výdělek, vyzískaný domácíou prací, nestačí na živobytí. Nerozhoduje, že tu není formálně sjednána pracovní smlouva, že nebyly smlouveny dodací lhůty a že nářadí a stroje jsou

majetkem dělníka. Samostatnost spatřoval správní soud tam, kde je podnikání vlastní hospodářskou existencí, byť bylo i v malém rozsahu. Nesamostatný je ten dělník, který trvale, znovu a pravidelně je činný pro jednoho podnikatele, takže jím dodané suroviny sám nebo s členy vlastní rodiny ve svém bytě zpracuje a pak podnikateli odvádí za mzdu. Takto dává dělník svou pracovní sílu plně a výhradně do služeb osob třetích, které disponují produkty jeho práce. Skutečnost, že domácí dělník není vázán na pracovní dobu, že dostává mzdu za kus a že používá vlastního nářadí, není pojmovým znakem samostatnosti, nýbrž jen průvodní zjev toho, že se domácí práce vykonává doma a že domácí dělník má takto větší volnost než ten, kdo pracuje v dílně.

Leč správní soud šel dále, do všech důsledků tehdejšího ustanovení § 1, podle něhož byla pojistná povinnost v příčinné souvislosti se zaměstnáním v určitém podniku. Dokumentují to nálezy z 9. VII. 1914, č. 6505 a z 26. V. 1916, č. 4254, v nichž vyslovena zásada, že podle § 1 je povinně pojištěn i ten pomocný dělník, kterého domácí dělník přijal k spolupráci o převzaté zakázce, třebaže o tom přijetí podnikatel nevěděl. Vůle zákonodárce, aby byl pojištěn každý, kdo v určitém podniku nebo pro určitý podnik pracuje za mzdu, nemůže být zmařena tím, že práce je vykonávána bez vědomí nebo bez výslovného svolení podnikatele.

Z těchto nálezů je vidno, že přísný výklad pojmu samostatnost byl na prospěch osob, zaměstnaných domácíou prací, takže už tehdy bylo ustanovení odst. III. § 3 doplňováno protikladem pojmu nesamostatného zaměstnání k samostatnému a pojistná povinnost byla vyslovována nikoli se zvláštním zřetelem k zvláštní povaze zaměstnání (domácí práci), nýbrž podle § 1 zákona o povinném pojištění továrních dělníků, avšak s odůvodněním velmi blízkým dnešnímu zákonnému stavu.

Bylo již uvedeno, že ustanovení odst. II. § 1 zák. č. 268/1919 koresponduje v zásadě s § 3, zák. č. 221/1924, ve znění zák. č. 184/1928. To konstatoval nejv. správní soud v nálezu ze dne 2. IV. 1932, č. 5185/30: slovo „pravidelně“ v § 1, II. zák. č. 268/1919 bylo sice v § 3 zákona č. 221/1924, ve znění zák. č. 184/1928 nahrazeno výrazem »z povolání«, avšak touto změnou byl do zákona č. 221/1924 uveden pouze výraz přílehavější, přesnější a nemělo být nic měněno na dosavadních předpokladech povinného pojištění domácích dělníků, jak je vykládala judikatura a praxe. Toto své stanovisko dokumentoval zákonodárce v tisku 4186/1923, kde se k § 3 praví: Pojistná povinnost domácích dělníků upravena shodně s dosavadní textací zákona o nemocenském po-

jištění. Tento, dosud první, nález n. s. s. k § 3 zákona č. 221/1924 byl vydán dne 2. IV. 1932, tedy po uplynutí téměř 6 let od platnosti zákona. Při rozhodování konkrétních sporných případů pojistné povinnosti domácích dělníků řídila se praxe podle zásad nálezu n. s. s. č. 3599 a 3834 Bohuslavovy sbírky A. Protože n. s. s., pokud jde o výklad odst. II. § 1 zák. č. 268/1919, judikoval konstantně i v pozdějších nálezech č. 8328/30 a č. 10.298/33 (Boh. sb.), uvedeme přehledně zásadní názory o kritériích, jimiž zákon v r. 1919 vymezil pojistnou povinnost domácích dělníků.

Otázku, zda předpoklady pojistné povinnosti domácích dělníků jsou určeny nejen zvláštním ustanovením odst. II., nýbrž i rámcovým ustanovením odst. I. § 1 zákona č. 268/1919, rozhodl n. s. s. tak, že zákon neztotožňuje domácí dělníky pojmově s jinými dělníky a že nelze na ně aplikovati předpisu odst. I. To znamená, že domácí dělník je podroben pojistné povinnosti přes to, že své práce nevykonává na základě poměru pracovního nebo služebního a není z pojistné povinnosti vyloučen skutečností, že domácí práce vykonává jako zaměstnání vedlejší. Toto své stanovisko odůvodnil n. s. s. dikcí odst. II. § 1 zák. č. 268/1919, kde se žádá, aby domácí dělník vykonával živnostenské práce na zakázku a pravidelně. Nestanoví-li odst. II § 1 výslovně, že práce mají být vykonávány na základě poměru pracovního (služebního) a že nemají být vykonávány jako zaměstnání vedlejší, nelze vylučovati pojistnou povinnost domácího dělníka pro to, že nesplnil podmínky § 1, odst. I. Prostě stačí, že domácí práce je vykonávána »pravidelně a nikoli příležitostně«, tedy že konání těchto prací není se zřetelem k obvyklému zaměstnání zjevem toliko ojedinělým a nahodilým, nýbrž trvalé a tvoří řádný zdroj příjmu osoby pracující. Jiné zaměstnání možno by při posuzování pojistné povinnosti rozhodující význam jen tehdy, kdyby bylo toho druhu a intensity, že by vylučovalo pravidelnost práce domácí.

Konformně se zákonem vyslovuje n. s. s., že nelze vylučovati pojistnou povinnost z toho důvodu, že domácí dělník pracuje současně pro několik zaměstnavatelů. Důvod vylučující netvoří ani skutečnost, že domácí dělník nepracuje na díle sám, nýbrž za pomoci členů své rodiny. Spolupráce členů vlastní rodiny

je domácímu průmyslu vlastní a zákonodárce s tím také počítal, když v § 2 zák. č. 268/1919 ustanovil, že je možné dobrovolné pojištění příslušníků rodiny domácího dělníka, kteří jemu při domácí práci vypomáhají a když v § 30 zák. č. 29/1919 nevyloučil možnost, aby domácí dělník zaměstnával při práci členy rodiny.

Právní výklad n. s. s. k zákonné úpravě pojistné povinnosti domácích dělníků od 1. VII. 1926 kryje se plně se zásadami, jež soud konkretisoval k odst. II. § 1 zák. č. 268/1919. V nálezu ze dne 2. IV. 1932, č. 5.185/30, čteme, že pojistná povinnost domácích dělníků má být posuzována jedině podle § 3 zák. č. 221/1924, tedy samostatně a neodvisle od všeobecného ustanovení § 2. I podle této zákonné úpravy stačí, že práce je vykonávána trvale a pravidelně. Tím není ovšem míněno jen opakování práce v určitých stejných obdobích časových, nýbrž pravidelné zaměstnání, které pracující osobu činí příslušníkem oné zvláštní kategorie dělníků, které zákon zahrnuje pod výraz »domácí dělník«. Z povinného pojištění je vyňato pouze příležitostné zaměstnání, t. j. pracovní výkony pouze nahodilé a ojedinělé.

Judikatura nejv. spr. soudu, byť nečetná, ujasnila s dostatek právní situaci, pokud jde o posuzování pojistné povinnosti domácích dělníků. Dala praxi velmi jednoduché měřítko, neboť svádí posuzování do jediného směru: zjistiti, zda jde o práci pravidelnou a trvalou, či zda jde o zjevy nahodilé a ojedinělé. Není zapotřebí zabývat se velmi obtížnou otázkou zaměstnání vedlejšího, které je z povinného pojištění vyňato, jde-li o osoby, o nichž mluví § 2 zák. č. 221/24.

Nová etapa vývoje pojištění domácího dělnictva bude snad zahájena chystanou změnou § 3 dosavadního zákona. Těžko odhadnouti, zda nové ustanovení, kterým má být z povinného pojištění vyloučena i domácí práce, je-li vykonávána jako zaměstnání vedlejší — tedy unifikovány důvody vylučující — bude na prospěch jednotnosti úpravy, byť se na první pohled zdá, že je na újmu domácím dělníkům. Neboť má být zákonem zúženo to, co někdejší správní dvůr extensivním výkladem nedokonalého zákonného ustanovení konkretisoval ve prospěch domácího dělnictva.

Z rozhodnutí ve věcech pracovních.

Služební smlouva

§ 1152.

697.

I. Jednostranné snížení služebných požitků súkromného zamestnanca zamestnávateľom — vyhradil-li si zamestnanec, prijímajúc snížené po-

žitky, nárok na požitky podľa pôvodnej smluvy — nie je právne účinné.

II. Zamestnanec má právny nárok na remuneračiu, ktorá mu bola služebnou smluvou prisľúbená a každoročne vyplácaná.

III. Penzijné nároky podľa služebnej smluvy a